

MÈTODE DE GRALLA

Paula Benito Alemany

2n Batxillerat

Mercè Feliu

ÍNDEX

ABSTRACT	6
INTRODUCCIÓ	7
1. Què és la gralla?	7
2. Història	7
3. Parts de la gralla	9
3.1. El cos.....	9
3.2. La canya o inxa	9
3.3. El tudell.....	9
4. Afinació.....	10
4. Elecció de la gralla i de la inxa	10
4.1. Tipus	10
4.2. Elecció.....	13
5. Com tenir cura de la gralla	13
5.1. Funda i caixa d'inxes.....	13
5.2. Neteja bàsica de l'inxà.....	13
5.3. Neteja de la gralla.....	13
5.4. Manteniment de la fusta.....	14
5.5. Neteja de la inxa.....	14
NIVELL 1.....	15
1. Pràctica.....	15
1.1. Pràctica amb la canya.....	15
1.2. Postura i respiració.....	16
1.4. Comencem a fer sonar l'instrument	17
1.5. Notes	18
1.6. Escala de Sol major i arpegi.....	18
1.7. Toquem les primeres cançons.....	19
*Partitures nivell 1	19
1.- Gegant del pi	19
2.- En Patufet.....	19
3.- Inanahí.....	19
4.- El Nyitus.....	19
NIVELL 2.....	20
1. Escalfament bàsic.....	20

2 . Escala de La menor i arpegi.....	20
2.1. El La agut	21
3. Pràctica de digitació i picat.....	21
4. Recursos en línia.....	21
5. El flabiol de gralla	22
*Partitures nivell 2	22
1.- La Polca d'Ours.....	23
2.- Altatxu	23
3.- Gener.....	23
4.- Manta al coll.....	23
5.- Toc d'inici	23
6.- Dolors de Munt	23
7.- Vilanov.....	23
NIVELL 3.....	24
1. Bàsics de la dicció	24
1.1. Picar flux	24
1.2. Lligar	24
2. Segones veus	26
2.1. Aprèn segones veus.....	26
3. Respiració en una partitura	27
4. Escala de Do major	27
*Partitures nivell 3:	28
1.- Pasdoble de Sant Joan.....	28
2.- Bequetero	28
3.- Down by the Riverside	28
4.- Toc de vermut de Vilafranca	28
6.- Gegant tocat de l'ala	28
7.- Gironella	28
8.- Escurçó negre.....	28
NIVELL 4.....	29
1. Canvi de gralla	29
1.2. Si decidiu fer el canvi.....	29
2. Afinació.....	30
2.1. Controlar l'afinació.....	30

3. Sostinguts i bemolls.....	33
4. Claus	34
*Partitures nivell 4:	35
1.- Aligot.....	35
2.- Polca de la cervesa	35
3.- Falcons de Vilafranca	35
4.- Avi Tof	35
5.- El graller	35
NIVELL 5.....	36
1. Canyes	36
1.1. Les teves canyes o inxes.....	36
1.2. Fregar la canya	37
1.3. Obrir la canya	40
1.4. Canyes amb filferro	42
1.5. Canyes quadrades tancades.....	43
2. Interpretació avançada	43
2.1. Volums.....	43
2.2. Vibrats	44
2.3. Trencament de frases, floritures amb els dits i improvisació	45
3. Gralla baixa i altres models i instruments.....	46
3.1. Gralla baixa.....	46
*Partitures nivell 5:	47
1.- Bruno.....	47
2.- Tico-tico.....	47
3.- Amparito	47
4.- La patumaire	47
5.- Les noces del Manyà	47
6.- Xavier el Coixo	47
ENTREVISTES	48
Xavier Orriols.....	48
Pau Orriols.....	49
Josep Bonamusa.....	50
CONCLUSIONS	51
AGRAÏMENTS.....	51

BIBLIOGRAFIA.....	52
ANNEXOS.....	54

ABSTRACT

The main goal is that any pupil can learn or improve their way of playing the gralla.

A secondary goal, would be to publish this on the internet in the future but changing the copyrighted sheets for non-copyrighted ones or links on the internet.

All of the information in this method has been extracted from empirical and trusted sources such as teachers and constructors of the instrument.

I have created this 5 level method which improves knowledge as time goes by. These levels get more difficult and technical as their number increases.

I do believe this method works because some of my colleagues, who did not know some techniques, read my method and applied those techniques successfully.

INTRODUCCIÓ

Fa molts anys que toco la gralla, m'ho passo mot bé tocant-la i m'agrada el que representa: cultura, festa i tradició.

A més, és un instrument que, si vius a Catalunya, podràs gaudir tocant amb altres persones per a: gegants, castellers, balls, comparses diverses...o simplement pel fet de fer música.

El seu so, que a alguna gent no agrada, em sembla únic i interessant, i sempre tens formes d'anar millorant la tècnica amb què es toca.

El meu objectiu és la intenció d'ajudar qualsevol persona que vulgui aprendre a tocar la gralla i/o perfeccionar la manera de tocar-la. És fet a partir del coneixement empíric, après de professors i entrevistes realitzades a tres lutiers.

Cal tenir en compte que, aquesta és només la meva proposta personal per a l'aprenentatge de l'instrument actual, i cal posar de manifest que sempre hi poden haver millors formes d'aprenentatge depenent de la persona.

1. Què és la gralla?

La gralla que es toca avui en dia, és un instrument de vent-fusta obert-tancat format per un tub cònic amb forats d'entre 30 i 40 centímetres de llargada, que amplifica el so produït per la vibració de la doble canya o inxa.

2. Història

És un instrument tradicional català de la família dels oboès. Es troben més instruments de la família als territoris geogràficament propers: la dulzaina castellana, la dolçaina valenciana, la xirimita alacantina, la gaita de Navarra, Aragó i de les comarques catalanes de l'Ebre i la palheta portuguesa.

Per aquestes semblances els experts suposen que tenen un origen comú en: la xirimia curta introduïda al segle XIII o en un instrument introduït pels àrabs al segle VIII.

No tenim massa informació però el que sabem segur és que la dolçaina-grall-gralla com a instrument festiu, és a dir, l'ús que li donem avui en dia, està documentada en textos des del segle XVII i en conservem del segle XIX.

També sabem que es podria haver utilitzat anteriorment al segle XVII en un ús cortesà o religiós.

A partir del segle XIX, la gralla va anar estenent-se dels castells (torres humanes) cap als gegants, balls i festivitats populars. A finals d'aquest segle, les formacions passen d'un o dos grallers i un tabaler a grups de 3 o 4 grallers i un o dos tabalers. En aquest moment, també apareix la gralla dolça o de claus i es converteix en l'instrument principal. Aquest període s'anomena època d'or i també està relacionada amb l'època d'or dels castells.

Tot i això, a partir de la Primera Guerra Mundial gairebé desapareixen els grallers i les gralles. Els que van sobreviure, ho van fer en poques zones del territori (el Penedès sobretot) i acompanyant castells. A la dècada dels setanta van iniciar un procés de recuperació de la tradició catalana i la cultura popular. D'aquesta forma apareixen dos dels lutiers més importants del moment: en Xavi i en Pau Orriols a Vilanova i la Geltrú, que a partir de models antics recuperats comencen a fabricar gralles junts per després seguir amb la tasca per separat i cadascun amb el seu propi estil. A partir d'aquest moment, la gralla torna a estendre's pel territori progressivament de la mà de la tradició gegantera i castellera.

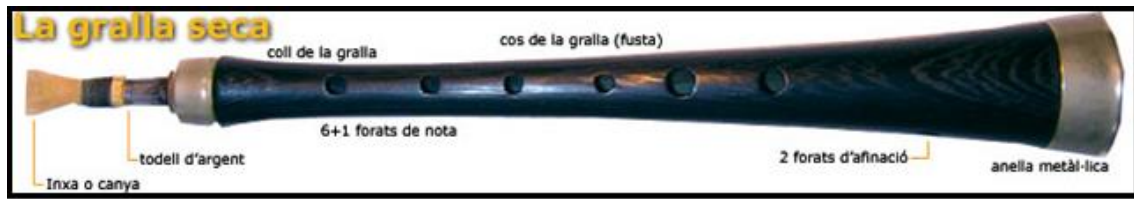
A la dècada dels 90 apareix també Josep Bonamusa (Argentona), que introdueix la gralla seca a l'afinació estàndard (440 Hz) a conseqüència de la petició del grup *Xarop de canya*.

A partir del 1r congrés de cultura tradicional i popular (1981-82), la Generalitat de Catalunya crea l'aula de música tradicional amb la intenció de formar músics tradicionals de bon nivell, entre ells, els grallers.

Durant aquests anys el creixement de colles geganteres, castelleres i festives ha acabat d'impulsar i millorar l'ensenyament de la gralla creant nuclis d'importància com Granollers, Vilafranca, Barcelona, Tarragona, Reus, Sallent...

El 2006 es creà el Grau superior de música per la gralla a l'ESMUC.

3. Parts de la gralla

3.1. El cos

És un tub cònic de fusta normalment protegit amb alguna argolla metàl·lica i 6 forats a la seva llargada i un a darrere. Pot tenir claus.

3.2. La canya o inxa

És la part on es produeix la vibració, on es produeix el so. Està formada per dues pales de canya lligades amb un fil i, en alguns casos, també filferro. Les inxes de gralla són quadrades; tot i això, sobretot en la gralla seca (ja parlarem dels tipus de gralla a l'apartat 4), sovint s'utilitzen canyes d'instruments de la família de la gralla com la de dulzaina o la de la tenora que tenen una forma triangular. Aquest fet modifica el so de l'instrument però no l'afinació.

3.3. El tudell

És un tub metàl·lic i cònic que uneix la canya amb el cos i canvia la llargada de l'instrument. A la part prima o superior s'hi col·loca la canya i la part amb suro o goma s'introdueix a la part superior del cos de l'instrument. El tudell pot tenir una longitud fixa o pot ser regulable. En longitud fixa, els més usats són l'anomenat tudell "llarg" (dona l'afinació tradicional, a 415 Hz)*foto amb mides i el tudell "curt" (afinació universal 440 Hz).

Ala dreta tudells normals de gralla Sans seca a 440 Hz, a l'esquerra tudells de Bonamusa amb goma per a gralla seca a 440 Hz

4. Afinació

La gralla té dos sistemes d'afinació: 440 Hz i 415 Hz. Aquests números fan referència a la freqüència, és a dir, al nombre de vibracions per segon que produeix un so en l'aire. La nota que s'agafa com a referència és el La. La resta de notes sorgeixen de relacions freqüencials.

El La-440 és l'afinació estàndard del La de sobre el Do central (el Do3) que va ser acceptada el 1955 per l'Organització Internacional per a l'Estandardització.

El La-415 és l'afinació que actualment s'ha estandarditzat per tocar música antiga i sona un semitò per sota de l'afinació a 440 Hz, escrivint transposat a la partitura mig to més amunt del que sona. També se li diu afinació en Si, perquè al tocar un Do d'escriptura sona un Si.

En els darrers anys, s'ha incorporat una nova afinació per a les gralles: el Sib. En aquest cas, l'instrument és a 440 Hz però transpositor, així que s'escriu una segona major més amunt d'allò que ha de sonar; és a dir, un to. I per tant, el que produeix un so a 440 Hz és el Si. Es diu així, perquè en tocar un Do d'escriptura sona un Si bemoll.⁽¹⁾

4. Elecció de la gralla i de la inxa

4.1. Tipus

Hi ha tres tipus de gralla:

-La seca, és la més coneguda i amb la que normalment es comença. Té set forats i la nota més greu que produeix és un Sol3 (té una octava còmoda, que es pot tocar amb facilitat). Pot estar afinada només a 440 Hz, només a 415 Hz o afinada a les dues amb canvi de tudell. Té un so sec i fort, ideal per al carrer. També és la més econòmica entre 50 i 400 euros, depenent de: si és de primera o segona mà, del tipus de fusta i del constructor.

A l'esquerra gralles del constructor Sans i a la dreta gralles del constructor Bonamusa a 440 Hz

-La dolça o de claus, normalment té dos claus i la seva nota més greu és un Mi3 (una octava i mitja còmoda, que es pot tocar sense massa problemes). Tenen una forma diferent de la seca en el final del con, que s'eixampla una mica. N'hi ha d'altres variants amb un nombre més alt de claus, però són bastant rares i manquen popularitat avui en dia. Pot estar afinada només a 440Hz, només a 415Hz o afinada a les dues amb canvi de tudell. També ho pot estar a Sib. Té un so més dolç i sona un xic més fluix que la seca. La gralla dolça té un preu més elevat que la seca, entre els 300 i els 1000 euros depenent de la fusta, del constructor i del nombre de claus. Aquest model raríssimament es troba de segona mà, ja que són peces úniques.

-**La gralla baixa**, té una tessitura molt més gran que les altres dues (dues octaves còmodes) i s'usa, normalment, per les terceres veus. També té una col·locació de notes diferent de les anteriors i el seu cos es divideix en tres parts desmuntables. Normalment, té claus que li permeten arribar fins al La₂. Té un so ample i greu. Pot estar afinada a 415, 440, les dues i Sib. El seu preu

està entre els 400 i els 1500 euros.

4.2. Elecció

En la meua opinió, el millor que pots fer si t'estàs iniciant, és començar a practicar amb una gralla seca a 440 Hz, perquè és la més senzilla i econòmica. Quan tinguis un cert nivell i sàpigues que vols tocar l'instrument seriosament, ja t'én compraràs una de millor. Pel que fa a la canya i tudell, el millor és utilitzar els que venen amb la teva gralla quan la compres, és a dir els que et donen el lutier o la botiga de música. En cas que no te'n donin, demana al venedor quins recomanen per la teva gralla en concret. També és bo tenir un parell de canyes per si passés qualsevol cosa tenir-ne una altra de recanvi.

5. Com tenir cura de la gralla

5.1. Funda i caixa d'inxes

Per protegir la gralla dels cops i transportar-la còmodament, recomano una funda ventilada de les que es penjen a l'esquena. Tant si té com si no té espai per les canyes, estaria bé comprar-se una caixa ventilada, per a poder guardar les inxes enganxades al seu propi tudell.

5.2. Neteja bàsica de l'inxa

Després d'una sessió, és recomanable que amb un netejador de pipes, netegis la canya introduint-lo per la part que es connecta al cos del tudell i extraient-lo per la part superior de la canya.

5.3. Neteja de la gralla

Després de tocar sempre va bé netejar el cos per dins fent-hi passar un drap o amb un netejador dels que venen botigues i lutiers.

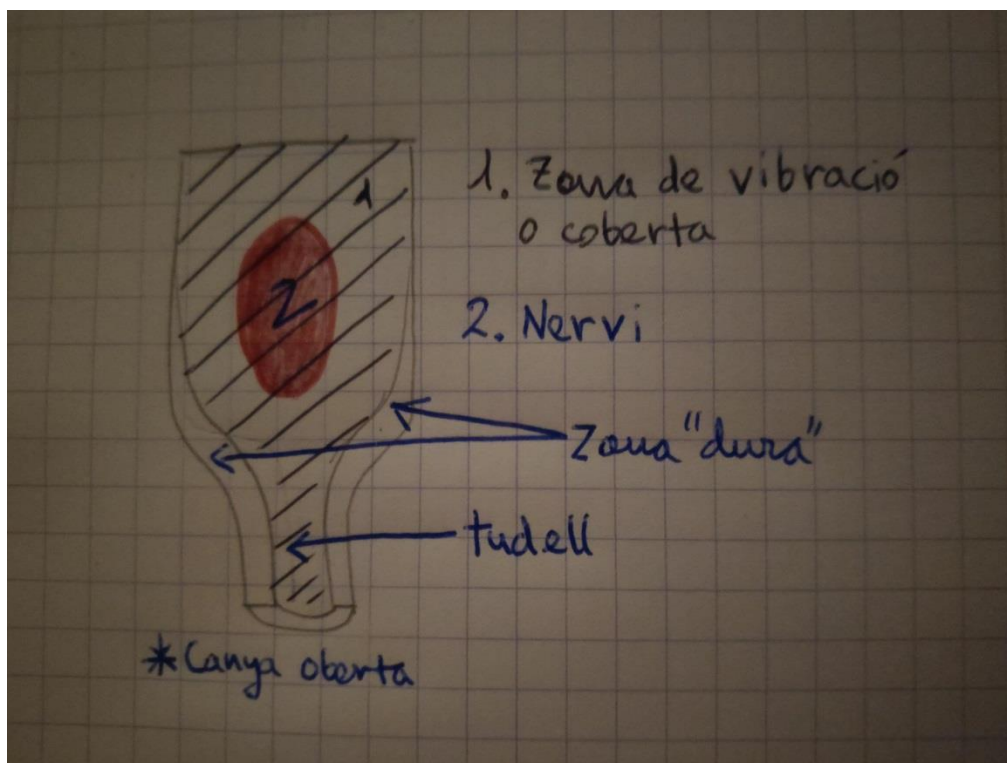
5.4. Manteniment de la fusta

Hi ha gent que recomana també que cada cert temps s'hi posi oli d'ametlla per dins i per fora, i després de quinze minuts assecar-la bé. Això és més aviat opcional i no tothom ho recomana, perquè opinen que realment no fa res.

Per aclarir dubtes, vaig anar a preguntar-ho a un fuster i em va dir que mantenir la fusta hidratada ajuda amb la longevitat de l'instrument, ja que evita possibles esquerdes. Si estigués seca i es dilatés, cosa que podria succeir amb els canvis de temperatura, la probabilitat d'esquerdar-se seria major que si la fusta estigués hidratada.

5.5. Neteja de la inxa

Si passes molts mesos tocant amb la mateixa canya i està realment bruta, pots fregar-la per fora amb compte amb paper de vidre fi. Però no has de fregar gaire la part que s'indica al dibuix.

NIVELL 1

1. Pràctica

Quan practiques has de fer descansos cada cert temps. Aprendre a tocar un instrument requereix temps i paciència, per tant, pren-ho amb calma i no t'exasperis.

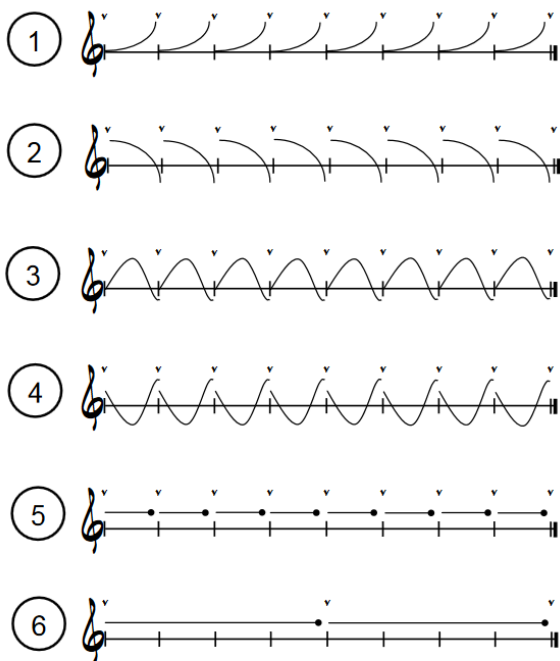
1.1. Pràctica amb la canya

Abans de començar amb la gralla muntada, cal practicar una mica amb la canya i fer-la sonar correctament. Mulla una mica la canya amb saliva, col·loca els llavis, una mica folrats, com si et possessis pintallavis i, sense aplicar pressió sobre la canya (perquè vibri bé), procura no passar de la meitat.

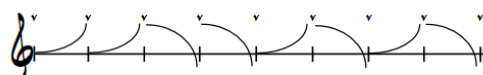
Agafa aire i bufa sense aplicar pressió al coll, si no entens què vull dir, fes com si badallessis o sospiressis. Intenta bufar amb aquesta sensació de coll relaxat. Per treure l'aire has de pressionar el diafragma i no el coll. Fes-ho uns quants cops fent-la sonar **fins que ho aconseguieixis**.

A continuació intenta seguir aquest exercici, no l'has de fer perfecte, simplement és necessari practicar correctament.

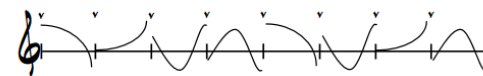
Intenta imitar l'oscil·lació que s'indica en els gràfics:

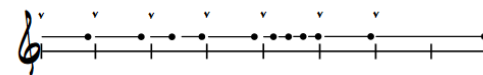
Exercici 1:

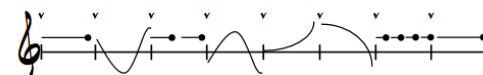
Exercici 2:

Exercici 3:

Exercici 4:

1.1.2. Picar

En qualsevol instrument s'han de separar les notes quan toquem una cançó, ja que hi ha ritmes més llargs i més curts i, a vegades la mateixa nota va seguida però són ritmes diferents, de forma que, sinó les separéssim, no sabríem quan comença un ritme i quan comença l'altre.

En el piano, per exemple, cada vegada que passes d'una nota a una altra, prems una altra tecla tant temps com s'indiqui a la partitura. Doncs bé, en la gralla, al ser de vent i doble canya, no només has de canviar de nota amb els dits sinó que has de picar.

Picar és tapar l'entrada d'aire a la canya amb la llengua per evitar-ne la vibració. Per a prendre a fer això, col·loca la boca sobre la canya i bufa com has après abans. Ara, sense deixar de treure aire, tapa l'entrada de la canya amb la llengua, i pensa en quan dius la lletra "T". Repeteix l'operació i prova de veure quants cops pots picar per cada expulsió d'aire. Quan faci un temps que toques la gralla t'adonaràs que podrà picar amb una freqüència més elevada.

1.2. Postura i respiració

Bé, ara que t'has familiaritzat amb la canya és hora de fer el gran pas: tocar la gralla. El que explicaré en aquest apartat ha de quedar-se memoritzat per sempre, és a dir, sempre que toquis la gralla has de fer-ho d'aquesta manera.

1.2.1. En primer lloc has de muntar l'instrument: col·loca la canya al tudell i el tudell al cos procurant que la canya quedi alineada amb els forats.

1.2.2. En segon lloc t'has de col·locar correctament per evitar possibles lesions. Segueix les indicacions de l'esquema que trobareu a l'annex 1.

1.2.3.1. En tercer lloc, el més important: la respiració. Tocar la gralla requereix una quantitat d'aire molt més gran que la de, per exemple, una flauta dolça. Per això s'ha de respirar bé, ja que el no fer-ho, pot provocar lesions.

Per a respirar correctament, i aprofitar la màxima capacitat dels pulmons, has de respirar a fons pensant en inflar la panxa. D'aquesta forma, començarem a omplir els pulmons des de la part inferior cap a la superior, fins arribar a la màxima capacitat. Encara que sembli ridícul, si no et surt i en comptes d'això aixeques les espatlles i omplis només la part superior dels pulmons, et

recomano que deixis l'instrument a un costat i t'estiris. Un cop estirat, col·loca't un objecte sobre la panxa i agafa aire. Comprovaràs que l'objecte puja, és dir que estàs respirant correctament. Amb aquesta sensació, respira de peu davant un mirall. Veuràs que se t'infla la panxa i que, un cop plena, les costelles comencen a pujar. Si no és així, torna a començar tot el procediment fins que ho sàpigues fer.

1.2.3.2. Normalment respirem pel nas perquè té l'avantatge d'escalfar l'aire que entra al cos. Fer-ho així, quan toques la gralla té un desavantatge, respires més lentament i trigues més a omplir els pulmons que agafant-lo per la boca. Per això, quan toques la gralla respires per la boca. Per acostumar-te hauràs de practicar el que he explicat a "pràctica amb la canya" però respirant per la boca. També pots fer el següent exercici: quan inspiris i tinguis els pulmons plens digues la paraula "pop" sense fer pressió al coll, quan expiris per la boca i hakis buidat els pulmons digues "pop".

1.4. Comencem a fer sonar l'instrument

Potser l'apartat anterior us ha semblat pesat però és necessari. Ara començareu a fer sonar l'instrument sempre sense oblidar tot el que he explicat abans.

Col·loqueu el dit polze de la mà esquerra sobre el forat de la part inferior tapant-lo bé però sense fer molta pressió. Seguidament col·loqueu el dit índex al forat més proper a la canya i els dos següents als següents forats.

Per als tres més allunyats de la canya, col·loquem l'índex de la mà dreta, seguidament el del mig i el següent a l'últim forat. Si bufeu i teniu els forats ben tapats sonarà un Sol. Aneu bufant destapant forats i familiaritzeu-vos amb el so.

1.4.1. Provem diferents ritmes

Ara prova de tocar la mateixa nota amb diferents ritmes, per exemple el Do (tots els forats de l'esquerra tapats i els de la dreta destapats). Primer prova de tocar negres (un temps de duració) i picant per separar-les. Quan et surti fes el mateix amb blanques, corxeres, rodones, i si t'atreveixes, semicorxeres. Si no et surten les semicorxeres, no passa res, al principi picar de pressa és difícil.

Després pots anar fent el mateix amb altres notes tot i que per ara, no sàpigues quin nombre de forats tapats, es correspon a cada nota.

1.5. Notes

Segons la quantitat de forats que tapis, sonarà una nota o una altra. Aquí et deixo un esquema on posa quants forats has de tapar per fer sonar una determinada nota. Així, sabràs que si amb tot tapat tens un Sol, quan destapes l'últim dit tens un La, i si en destapes un altre un Si...i així successivament.

0	1	2	3	4	5	6	7	8
SOL ↓	LA	SI	DO	RE	MI	FA #	FA	SOL ↑

Per a destapar un forat, no has d'aixecar el dit exageradament, sinó suficientment amunt per no tapar el forat, així quan toquis peces més complicades podràs tapar els forats a temps. Com he dit abans, no has de pressionar els dits fins que et quedin les marques dels forats, sinó que has d'estar relaxat.

1.6. Escala de Sol major i arpegi

L'escala de Sol major és, probablement la més utilitzada en gralla pel fet que la seva nota més greu és un Sol3. Aquesta escala només consta d'una alteració: el Fa sostingut. Aquest es Fa amb tot destapat excepte el polze i el dit del mig de la mà esquerra.

Ara prova de tocar l'escala de Sol major. Si encara no t'aclareixes, utilitza l'esquema que t'he posat abans i toca fins que et surti l'escala.

Un arpegi és la successió dels sons d'un acord. Un acord és una combinació de tres o més notes que sonen alhora. A nivell instrumental, només un instrument polifònic pot fer sonar tot sol un acord. Per això amb la gralla fem l'arpegi. Per a fer l'arpegi de Sol major, has d'utilitzar els intervals de tercera. Com encara no he explicat què és un interval, t'exposo les notes que formen l'arpegi. Sol-Si-Re. Fent l'arpegi i amb un mínim d'oïda, et pots situar una mica en respecte a l'afinació encara que aquest tema no el tocarem encara.

1.7. Toquem les primeres cançons

Un cop distingeixes totes les notes sense cap mena de dificultat i amb certa fluïdesa, és l'hora de tocar cançons.

En la meva opinió, el millor és començar amb cançons populars: amb cançons que tots hem escoltat alguna vegada, sobretot si no se sap llegir bé una partitura, ja que tenen ritmes senzills.

En aquest tema et proposo aquestes partitures. Comença amb la que més t'agradi, llegeix-la amb calma i després canta-la marcant la pulsació. Després pots provar de tocar-la. Si no et surt a la primera, no passa res, segueix intentant-ho i, si és necessari, busca'n un àudio per internet.

*Partitures nivell 1

1.- Gegant del pi

2.- En Patufet

3.- Inanahí

4.- El Nyitus

5.- El ball de la civada

NIVELL 2

Si comences el nivell dos, has de tenir assolits tot el coneixement del nivell 1, i haver après o saber tocar unes quantes de les partitures adjuntes amb fluïdesa. Si encara no n'ets capaç, et recomano tornar enrere i seguir practicant. Si ho has aconseguit, et felicito i t'invito a seguir aprenent.

1. Escalfament bàsic

Si has estat tocant durant un temps, t'hauràs adonat que quan comences a tocar, a la canya li costa una mica sonar bé i afinada per diferents raons: està molt seca o molt oberta...

Bé, per acostumar-nos a la sensació de la canya i mullar-la una mica, normalment es fa una mica d'escalfament. Si està realment seca, la pots posar en aigua, encara que no la mullis massa o et rrelliscarà dels llavis.

En l'escalfament, sovint es toca algun exercici que recull: escales, arpegis, ritmes... N'hi ha alguns que fa molta gent, però un de molt divertit i útil és el dels intervals.

Un interval és la distància entre dues notes sense tenir en compte les alteracions. Per exemple, de Sol a Si hi ha un interval de tercera.

L'objectiu de l'exercici és fer el mateix interval pujant una nota amb el ritme que vulguis, sigues creatiu. Normalment es comença pel Sol3. Per exemple, pots fer corxeres amb un interval de tercera: Sol-Si, La-Do, Si-Re, Do-Mi, Re-Fa#, Mi-Sol. Per saber si estàs més o menys afinat, si els intervals són de la mateixa quantitat, han de sonar iguals, però més aguts o més greus.

Com he dit abans, sigues creatiu i toca el que et vingui de gust. També pots tocar cançons per escalfar.

2 . Escala de La menor i arpegi

L'escala de La menor és la relativa menor de l'escala de Do major. Això també vol dir que l'escala de La menor no té cap alteració (ni sostinguts ni bemolls).

L'escala de La menor va de La a La, però tingueu en compte que el Fa no és sostingut sinó natural (només el dit índex de la mà esquerra tapant el seu forat).

El seu arpegi és La-Do-Mi.

L'escala de La menor, com que no té alteracions i està dins l'octava còmoda de tots els models de gralla, també és una escala molt utilitzada.

2.1. El La agut

Com us haureu adonat, l'escala de La menor va de La a La i no sabeu com es fa el La agut encara.

Bé, el La agut s'ha de trobar. Primer col·loca els dits com si fessis un La greu, després vés desplaçant a poc a poc el dit índex de la mà esquerra cap endavant. Mentre bufes, hi haurà un moment en què el La agut començarà a sonar. Desplaça el dit fins que soni igual que l'altre, però una octava més aguda. Potser us farà falta un pèl més d'aire que per una nota normal, però només el suficient perquè soni com l'octava, no us passeu.

Ara, has de recordar quant havies de destapar el forat perquè sonés bé. Et recomano que: intentis primer fer sonar-lo directament, després facis notes abans i que, sense buscar-lo, provis de fer-lo directament. Costarà molt que et comenci a sonar bé a la primera, amb el temps anirà millorant.

Ara prova de fer l'escala de La menor un altre cop.

3. Pràctica de digitació i picat

Ara que ja fa un temps que toques la gralla, te n'hauràs adonat que hi ha partitures més ràpides que altres. La velocitat i agilitat dels dits i la llengua per tocar aquest instrument són realment importants i probablement hauràs tingut algun problema amb la velocitat d'algunes partitures.

Per a resoldre aquest problema només hi ha una solució: la pràctica. Hi ha cançons que s'utilitzen molt per a agafar agilitat amb els dits i la llengua. Et proposo que practiquis les que et deixaré amb les partitures d'aquest nivell. Practica-les i a mesura que siguis capaç de tocar-les per ordre, prova de tocar-les cada cop més de pressa. No t'impacientis. Aquestes peces són: la *Polca d'Ours* una polca realment popular i bastant senzilla i l'*Altatxu* que juga amb arpegis i ja és d'un nivell bastant més elevat.

4. Recursos en línia

Afortunadament, avui en dia tenim recursos en línia que no es tenien en el passat. Per tant, et recomano que donis un cop d'ull a les pàgines web que et

surten quan poses: *partitures gralla* a Google. N'hi ha algunes que, fins i tot, tenen l'àudio per veus per si no saps llegir massa bé. I, sobretot, busca partitures que t'agradin i en gaudeixis aprenent-les; les que et proporciono, no han de ser les úniques que has d'aprendre per força, ets lliure d'aprendre'n d'altres si ho prefereixes.

A més, a Youtube, et recomano que doni's un cop d'ull a diferents vídeos. Alguns dels meus preferits són:

-Grallers de l'EMMPAC-Down by the Riverside

-Tico-tico-Jordi Mestres

-Ball de bruixes de Sallent-Electrogralla Roger Andorrà ft. Gerard Alís

-Ball de Gralles-Ganxets

-NewCat- ètnic

-Spontus& Manu Sabaté- Valse du Chant du Coq-Live aux Galettes du Monde

-Els Vernets (Vilafranca del Penedès)

5. El flabiol de gralla

Si a casa vostra no podeu tocar la gralla i voleu practicar, teniu l'opció de comprar un flabiol de gralla. Un flabiol de gralla, és un flabiol amb la digitació de la gralla. Això vol dir que sona igual de fluix que una flauta i que en comptes de canya té bec.

El que et recomanaria és el flabiol de gralla de plàstic de Paco Bessó.

Partitures nivell 2: *clàssics de cercavila

- 1.- La Polca d'Ours
- 2.- Altatxu
- 3.- Gener
- 4.- Manta al coll
- 5.- Toc d'inici
- 6.- Dolors de Munt
- 7.- Vilanov

NIVELL 3

1. Bàsics de la dicció

Com ja sabràs quan parlem d'interpretació, un bon cantant, per exemple, no canta sempre igual. Depenent de la cançó o de la part de la cançó juga amb volums, dicció, d'on prové la veu... En la gralla podem fer gairebé tot el que pot fer un cantant amb la veu i per començar treballarem la dicció.

Quan parlo de dicció, em refereixo a manera de dir. Amb la gralla ja n'hem après una de forma de dicció: el picat fort, que s'utilitza gairebé en el 100% dels casos quan un graller està en una cercavila o tocant per un castell o figura. Però, a vegades els grallers han de fer actuacions d'altres tipus. En aquest moment és quan la interpretació entra, o no, en joc.

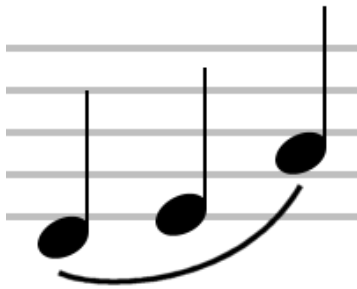
1.1. Picar flux

El picar flux en realitat no sé si té nom, però perquè aprenguis com funciona l'anomenarem picar flux o suau. Si el picat fort es fa pensant amb la lletra "T" i provoca una interrupció més brusca de la nota, el picat suau es fa pensant en la lletra "D" i provoca un canvi més suau de nota. Practica a separar les notes amb el picat suau i començaràs a notar que és molt més difícil de controlar. La llengua se't cansa més de pressa, però pots separar notes d'una forma més ràpida: més freqüència és igual a més cansament.

Dominar el picat suau requereix temps i s'utilitza per donar més dolçor a la peça. El picat suau, a més, no es pot indicar amb cap símbol. Rares vegades trobaràs amb paraules en una partitura que has de tocar una part dolçament, per això utilitzar aquesta tècnica, normalment es fa per elecció pròpia i no per la seva indicació en una partitura. Hi ha alguns grallers que la utilitzen de forma habitual.

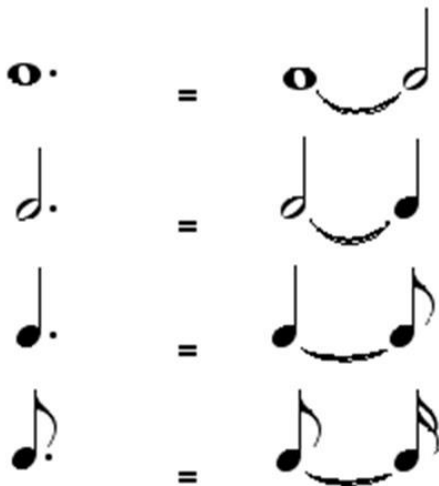
1.2. Lligar

Aquesta tècnica sí que s'indica a la partitura i és molt utilitzada fins i tot en cercavila. En una partitura s'indica amb aquest símbol:

Gairebé mai trobaràs més de dues notes seguides lligades en una partitura de gralla, potser en nivells més avançats hi ha més excepcions.

No s'ha de confondre amb quan en una partitura trobes la mateixa nota lligada a si mateixa, això és degut al fet que un ritme més llarg no cabia al compàs, així que es lliga amb el ritme de la mateixa nota del següent compàs per allargar-ne la duració.

1.2.1. Com fer el lligat en la gralla

L'únic que has de fer és canviar a temps de nota sense picar. És a dir, no fer res amb la llengua al canviar d'una nota a l'altra on s'indica a la partitura i després picar igualment en les notes on no s'indica el lligat. Amb una mica de pràctica tindràs el lligat.

Per practicar-lo, et proposo un petit repte: la primera veu del *Vila*. El *Vila* és una cançó vilafranquina d'un nivell més alt, que té la partitura penjada a la pàgina dels Grallers de Vilafranca junt amb el seu àudio. Sé que sembla increïblement

difícil, però si encara no et veus amb cor de donar-li un cop d'ull, pots fer els exercicis que et proposaré a continuació.

En primer lloc pots fer l'escala de Sol major lligant les notes i picant el final de la segona, després pots tocar el *Pasdoble de Sant Joan* que et proporcionaré amb les partitures d'aquest nivell.

2. Segones veus

En les cançons normalment hi ha la primera veu i la segona veu. La primera veu normalment és la melodia principal de la cançó, la que tots cantem quan cantem una cançó. La segona veu serveix per acompanyar-la i fer harmonies amb ella i per fer-la més bonica i divertida. No seria avorrida una cançó només amb la veu del cantant i sense cap altra veu ni percussió?

Moltes vegades, les segones veus acompanyen les primeres veus fent terceres (interval de tercera) però moltes altres, tot i acompanyar la melodia principal, canvien una mica o molt el ritme.

La segona veu es toca sempre que hi ha una primera, provocant el requisit de més d'una persona tocant. Per a la segona veu, la primera és la principal, això no significa que no tingui importància; és més, és molt important en l'àmbit d'interpretació d'una peça. Tot i això, ha d'estar més pendent d'on són les dues veus que la primera veu, perquè quan es toca al carrer sempre poden haver-hi errors de tempo i, si les dues veus no tenen els mateixos ritmes, s'ha d'anar més amb compte i, si l'error és molt greu, potser suprimir un tros de part de la cançó i reunir-se a la següent estrofa.

2.1. Aprèn segones veus

Quan saps una cançó, també pots aprendre'n la segona veu. Això t'ajudarà a estar més atent quan toques, a aprendre a llegir millor, a interpretar en grup millor, a escoltar millor els companys, a no perdre't quan toques...

Per això et convido a mirar-te les segones veus de les teves cançons preferides que hagi après a tocar fins ara.

3. Respiració en una partitura

Quan toques una cançó, probablement has notat que hi ha llocs on arribes sense aire o trobes cançons que et cansen més que d'altres. Això es deu al fet que no respires en els llocs correctes. Per ajudar-te a cansar-te menys, et donaré alguns consells.

-Respira als silencis: potser et sembla estúpid, però el millor és respirar als silencis, són el lloc més ideal que tens per respirar de tota la cançó.

-No respiris en una nota llarga: sovint molts grallers, com per exemple jo, utilitzen les notes llargues per respirar escurçant-ne la duració, això pot ser útil però les notes llargues és on es troben les diferents veus i si uns les escurcen i altres no es nota molt i no sona bé. A més, la gràcia d'una nota llarga és contrastar amb les notes curtes o més picades i, si s'escurcen, s'arruïna l'efecte.

-No respiris més del necessari: tot i que t'he dit que s'ha de respirar als silencis si, per exemple, estàs fent contratemps tindries un silenci cada segon i, si agafessis aire cada segon, te'n sobraria. A més, si pots arribar al final d'una frase sense problemes, no veig perquè has d'agafar més aire; primer has de treure el diòxid de carboni que tens encara dins del cos. Fins i tot, si tens un silenci molt llarg, pots expulsar el diòxid i fer una bona inhalada d'aire.

-Marca't les respiracions: al principi és molt difícil recordar quan respirar, per tant, és recomanable fer-se alguna senyalització a la partitura indicant on respirar.

4. Escala de Do major

L'escala de Do major és, com sabreu si heu llegit atentament, la relativa major de La menor, per tant no té alteracions.

L'únic d'aquesta escala que pot provocar dificultats són les tres notes agudes que té: La-Si-Do.

Suposaré que el La agut ja el sabeu fer. Per a fer el Si agut, heu de destapar-lo menys que el La, i com en el La, el podeu buscar. Per buscar-lo des del La, canvieu al Si i desplaceu el dit índex de la mà esquerra cap avall, tapant el forat a poc a poc fins que trobeu el Si afinat. Com el La agut, requereix una mica

més d'aire, però no us passeu perquè sinó us cansaríeu i desafinaríeu la nota. També podeu fer-los seguits (La-Si) i així us acostumeu a tocar-los més ràpid i fer el joc de dits.

El Do és el mateix: heu de destapar el forat del dit índex de la mà esquerra menys que el Si i buscar la nota, però ha d'estar destapat encara que sigui molt poc. Un cop l'hagueu trobat, practiqueu-lo directament sense tocar cap nota abans fins que us surti. Després practiqueu-lo tocant el Do normal i després l'agut seguit i sense pauses fins que et soni i et surti bé.

Per últim toca La-Si-Do practicant el joc de dits i amb l'aire adient perquè et surtin bé. Un cop et surtin, pots fer l'escala de Do major sencera.

*Partitures nivell 3:

1.- Pasdoble de Sant Joan

2.- Bequetero

3.- Down by the Riverside

4.- Toc de vermut de Vilafranca

6.- Gegant tocat de l'ala

7.- Gironella

8.- Eскурçó negre

NIVELL 4

Ara que ja fa uns mesos que toques la gralla i que has conegut amb certa profunditat aquest instrument, pots fer el pas de gralla seca a dolça.

1. Canvi de gralla

Canviar de gralla seca a gralla dolça, és una cosa que el graller fa quan ja sap que vol seguir perfeccionant la seva manera de tocar en profunditat, és a dir, quan ja sap que seguirà tocant i es pren l'instrument amb seriositat.

Els avantatges d'una gralla dolça són, sobretot, la millora sonora, un major rang de notes que la seca, la major precisió en l'afinació de sostinguts i bemolls i, ja que et compres una gralla bona, la possibilitat de canviar d'afinació depenent de la llargada del tudell.

Realment el canvi no és obligatori, però sí recomanable, per dir-ho d'alguna manera entenedora: és com passar d'un Seat 600 a un Ferrari.

1.2. Si decidiu fer el canvi...

Si decidiu canviar-la, necessitareu una mica d'informació sobre els tipus de fusta i com afecten al so i al preu. També haureu de saber a qui anar, si en voleu adquirir una.

La fusta, com més fosca és, més diners costa i millor sona.

Si us decidiu a comprar la gralla dolça, us recomano que aneu a en Xavier Orriols. Evidentment, podeu anar a un altre luthier que us sembli oportú.

La gralla és un instrument que es fa a mà amb un torn, això significa que cap instrument és exactament igual a un altre, per més que siguin del mateix lutier i això com veurem a l'apartat 2 afecta l'afinació.

1.2.1. Fustes

Als annexos trobaràs una taula amb la informació més rellevant sobre els diferents tipus de fusta utilitzats per a la fabricació de la gralla. (Vegeu annex 2)

1.2.3. Mapa dels lutiers

Als annexos trobaràs un mapa on apareix la localització dels lutiers que fan gralles. (Vegeu annex 3)

2. Afinació

Una de les coses que caracteritza la gralla és que és un instrument en què l'afinació és de tot menys estable, perquè depèn de molts factors que només es dominen coneixent cada instrument.

Això significa que, per molt que l'afinis sempre hauràs de controlar l'afinació, és a dir, no és com un piano, una guitarra o una flauta, no està afinat si l'afines, sinó que tu afines cada nota cada cop que la toques.

Per a saber si estàs afinat has de tenir la referència de, com a mínim, una nota, normalment el La, a l'afinació a la que suposadament has d'estar. Si no tens bona oïda, et recomano que et compris un afinador a alguna botiga de música. Quan vagis a comprar-lo deixa'ls clar que no és per guitarra sinó per gralla, perquè et vendran sense voler un que no et servirà. Després, seguint les instruccions, posa'l a l'afinació a la que estàs i mira si la nota que toques està en color verd i es correspon a la que toques. Per a saber si es correspon, hauràs d'aprendre la nomenclatura de notes estàndard: A=La, B=Si, C=Do, D=Re, E=Mí, F=Fa, G=Sol. No és massa difícil i t'animo a fer-ho perquè et pot servir per al futur. Perquè ho entenguis millor: si estàs a 440 Hz i estàs tocant un La, per saber que està bé, a dalt a la dreta ha de posar A i la llum ha d'estar en verd.

En cas que no et compris un afinador, sempre hi haurà alguna aplicació per a telèfons mòbils així que no et preocupis en excés per no comprar-ne un.

2.1. Controlar l'afinació

Com hem dit abans, l'afinació sempre depèn de molts factors. Els que afecten més notablement l'afinació són: l'estat de la canya, la posició de la boca, la posició dels dits, la posició del tudell i la quantitat d'aire; això significa que aquests factors són els que has de tenir en compte conscientment al principi i, inconscientment quan vagis guanyant experiència.

Per a aprendre a controlar l'afinació a la teva gralla, hauràs de tocar escales i apuntar en un paper quines notes et queden altes i quines baixes. Una vegada fet això, utilitza els consells següents per a afinar-les. Ara, sempre que toquis, hauràs de tenir en compte que aquestes notes, si no les modifiques, no sonaran a lloc.

Però no et preocupis d'entrada perquè si t'acostumes a fer-ho, com he dit abans, les acabaràs afinant inconscientment al cap d'un temps.

2.1.2. L'estat de la canya

Encara no parlarem de fer canyes, per tant si t'has canviat de gralla has de demanar al lutier la canya adient per a la teva gralla. La canya no ha d'estar ni molt oberta ni molt tancada. Ha de ser fàcil de bufar però prou oberta perquè vibri bé. En cas que se li escapi aire pels costats que no tapes al bufar, és a dir, més avall de la meitat, se li haurà de posar tefló.

La cinta de tefló s'ha de col·locar envoltant la canya per on perd aire i no ha de pressionar-la massa fort, només ha de tenir la suficient pressió per aguantar-se i tapar el forat, ha de deixar que les pales vibrin. No et passis amb la quantitat de tefló, amb una volta i mitja hauria de ser més que suficient.

La canya, al ser de fusta, es pot dilatar amb els canvis de temperatura. Quan això passa, modifica l'afinació de tot l'instrument, és a dir, que hauràs de fer algun canvi de tudell si et queda alta.

2.1.3. La posició de la boca

Les posicions bàsiques de boca per modificar l'afinació són sis, cada una inversa de l'altre.

-Les dues primeres són entrar i treure canya. Això significa que si posicones la boca més a la punta de la canya, més baix estaràs d'afinació i, com més endins, més alt. Això es pot utilitzar quan tens una o dues notes en particular que sempre estan altes o baixes.

-Boca-oberta, boca-tancada. Aquesta tècnica s'utilitza normalment amb l'anterior, és a dir, a la vegada, per fer més efectiu el canvi. Consisteix en, per baixar l'afinació obrir boca, és a dir, aplicar menys pressió a la canya. Recordeu la sensació de badall? Doncs feu-la servir i baixareu l'afinació. Això provoca

que la freqüència de vibració baixi perquè les pales tenen més recorregut a fer provocant un to més greu.

Per a pujar l'afinació, no és recomanable fer més pressió a la canya de la necessària perquè no se'ns escapi dels llavis, ja que podem arribar a aturar la vibració i no sortiria cap soroll de la gralla. Per tant, per pujar l'afinació simplement utilitzarem la tècnica de col·locar la boca una mica més endins i/o la de somriure, que ara explicaré.

-Per últim, tenim la tècnica que anomenaré "somriure-petó". S'utilitza complementant les anteriors. Per a baixar afinació, utilitzarem la tècnica petó. L'anomeno així perquè es fa traient una mica de llavis però mantenint la canya ferma als llavis. No els traieu massa perquè és una acció que només ha de baixar una mica l'afinació i, a més, faria més difícil aguantar la canya entre els llavis.

La tècnica somriure, és per pujar l'afinació i es fa amb la canya folrada pels llavis, és a dir, com toquem normalment, fem com si somriguéssim. Això fa que folrem un xic més els llavis i a la vegada entrem més canya, pujant l'afinació en l'acció.

2.1.4. Posició dels dits

La posició dels dits influeix en l'afinació de cada nota, per tant ens hem d'assegurar de tancar bé els forats corresponents a cada to perquè la nota que volem fer sonar sigui correcta. Els sostinguts i bemolls i la seva correspondència pel que fa als dits, estarà explicada més endavant en aquest nivell.

2.1.5. Posició del tudell

La posició del tudell també afecta a la llargada de l'instrument, és a dir, en modifica l'afinació. Per això algunes gralles amb un tudell més llarg o més curt poden canviar del la a 440 al de 415 Hz.

Per a tenir la correcta afinació, només modificarem la posició del tudell si totes les notes de la gralla sonen altes o baixes, no si només ho fan algunes.

En cas de tenir totes les notes altes, trauràs una mica el tudell, no el posaràs al forat fins a arribar al final. Només l'has d'extreure una mica i has d'anar mirant

si estàs afinat mentre ho fas. Un cop trobis la posició amb l'afinació correcta, el deixes col·locat d'aquella manera. Si es mou gaire, posa-hi tefló perquè encaixi bé tot i no arribar al fons.

2.1.6. Quantitat d'aire

En la gran majoria de les gralles, a les notes agudes se'ls ha de donar més aire que a les greus. Com més aire es dona, més aguda és la nota. Això només s'ha d'utilitzar en les notes que et queden baixes que, normalment, són les agudes. Per a veure si bufes suficientment perquè sonin afinades, utilitza l'afinador. Ara ,sempre que toquis, hauràs de recordar de donar un xic més d'aire a les notes agudes, en cas que sempre et quedin baixes si no ho fas.

3. Sostinguts i bemolls

Com sabràs, si alguna cosa té un apartat propi, és perquè la seva realització suposa alguna mena de dificultat. Els sostinguts o bemolls tenen una col·locació de dits, però s'acaben de fer sonar bé amb la boca. Per a aproximar-se al màxim a la nota afinada, hem de posicionar els dits com soni millor. Per això, abans els hem de trobar.

Perquè ningú s'enfadi, he d'aclarir una cosa: un Sib i un La#, no són la mateixa nota. Un Sib està més a prop d'un Si que d'un La. Un Sib, no és exactament un La#. El fet és que, que un sostingut et surti perfecte en mig d'una cançó cada cop que el toquis, és més aviat improbable. Per tant, passarem per alt que no són exactament la mateixa nota.

Amb les partitures del nivell et deixaré alguna per practicar els sostinguts i/o bemolls.

-El Sol sostingut (o La bemoll): Per a fer aquesta nota, fent un Sol, vés destapant l'anular de la mà dreta fins a trobar la nota afinada (ajuda't amb l'afinador, ja sigui virtual o físic). Per a destapar l'anular, tens dues opcions: desplaçar-lo cap a la direcció on tens la canya, o desplaçar-lo cap a la dreta.

Un cop ho hakis aconseguit, practica de fer-lo directament i escolta'n el so correcte. T'ha de quedar més o menys memoritzat i has de tenir clar que és més greu que el La però més agut que el Sol.

-El Si bemoll (o La sostingut): Per a fer aquesta nota, tens dues opcions:

1. La forca, que es fa fent un Sol, destapant el dit del mig i acabant d'afinar amb la boca.

2. Destapant, com hem fet en el Sol sostingut, destapes el La i trobes l'afinació correcta.

Un cop l'hagis trobat de la manera que més t'agradi, practica de fer-lo directament i escolta'n atentament el so correcte. T'ha de quedar clar que ha de sonar més greu que el Si i més agut que el La.

-Do sostingut (o Re bemoll): Per a trobar la nota, primer, fes un La i destapa el dit anular esquerre, és a dir el del Do. Si tapant el dit del mig i l'índex de la dreta, no et sona, llavors ves destapant el dit del mig de la mà dreta. Si segueix sense sonar bé, destapa a poc a poca el dit del mig de la mà dreta fins que et soni afinat (com he dit abans, ajuda't de l'afinador virtual o físic). Si encara no et sona bé, només tapa el forat del dit índex de la mà dreta. Recorda que per fer el Do sostingut, has de tenir el dit anular de la mà esquerra aixecat i anar provant com et sona bé amb els dits mig i índex de la dreta.

Un cop sàpigues com et sona afinat, ho has de recordar. Practica de fer-lo directament i, un cop et surti, prova de fer diferents sostinguts seguits.

-Mi bemoll (o Re sostingut): Per a fer el Mi bemoll, s'ha de fer forca. Fes un Si i destapa el dit mig de la mà esquerra. Si no et sona bé, destapa el dit índex de la mà dreta.

Un cop et surti, practica de fer-lo directament, fes tots els sostinguts i bemolls que has après seguits. Pot ser que no et surti, de fet, és poc probable que et surti a la primera, però servirà per ajudar-te a acostumar-te a venir d'altres notes, pot ser útil i divertit. Després, vés a les partitures adjuntes, mira la seva armadura, i sabràs quines alteracions podràs practicar amb cada cançó.

4. Claus

Si has comprat una gralla dolça, ara tindràs tres claus que corresponen per ordre al Fa#, Fa i Mi. Si no tens tres claus, només tindràs el Fa i el Mi, però podràs fer el Fa# igualment.

-A la part dreta dels forats superiors hi tindràs un o dos claus. Si prems només la clau més propera a Sol, tocaràs un Fa#. Si toques només la clau allunyada

del Sol, tocaràs un Fa. En cas que només tinguis una clau, quan el premis, sonarà un Fa.

-A la part esquerra, només hi ha una clau, si la prems a la vegada que la de Fa, sonarà un Mi.

-Si només tens dues claus: si només prems la de Mi, sonarà un Fa#.

Ara que ja saps a què correspon cada clau, comprova si et sonen afinades i si no ho fan, aplica les tècniques que creguis necessàries a partir d'aquest moment.

*Partitures nivell 4:

1.- Aligot

2.- Polca de la cervesa

3.- Falcons de Vilafranca

4.- Avi Tof

5.- El graller

NIVELL 5

Aquest és l'últim nivell d'aquest mètode. Si heu arribat aquí, us dono l'enhorabona. A partir de la fi d'aquest nivell, no hi ha gaires més coses que puguis aprendre sense anar a l'ESMUC o descobrint-les per tu mateix/a.

A més, per a llegir i interpretar les partitures d'aquest nivell, ja es requereix un cert nivell musical. Així que, ja que estàs aprenent a tocar un instrument, aprendre una mica sobre partitures i com llegir-les no estaria malament. En cas que ja ho hagis fet, no hauries de tenir cap problema amb les partitures d'aquest mètode, si les has llegit amb calma i com vaig indicar al nivell 1.

1. Canyes

Com potser sabràs, la canya és la part més important de l'instrument. És on es produeix la vibració i si no està en un bon estat, l'instrument sona desafinat, malament o no sona.

Perquè una canya estigui en bon estat, ha d'estar neta, ha de tenir les dues pales del mateix gruix; si té forats pels costats per on s'escapa l'aire, han d'estar tapats, no ha d'estar ni molt oberta ni molt tancada i ha de vibrar bé.

Per començar, si estàs en aquest nivell, suposaré que tens una canya de forma quadrada, que és la tradicional de la gralla i la que gairebé segur et va donar el lutier en comprar la gralla dolça. En cas que no la compressis, et recomano fer el canvi.

Si per qualsevol motiu no pots canviar-te de gralla i, a més, la teva canya no és de gralla, també et donaré alguns consells sobre com tenir cura d'aquella canya al final del següent apartat.

1.1. Les teves canyes o inxes

Per a començar hauries de saber distingir les parts que té una canya. Si no les recordes hauràs de tornar a l'apartat 5.5 de la introducció.

No hi ha una manera correcta de fer una canya, ja que cada graller té el seu gust personal. El més important és trobar una canya amb la qual puguis tocar còmode i que sigui versàtil per a quan vols interpretar. Com sovint aquests dos requisits no es troben en una mateixa canya, pots tenir una canya per interpretació i una per a cercavila.

El que jo recomano és tenir quatre canyes amb els seus respectius tudells:

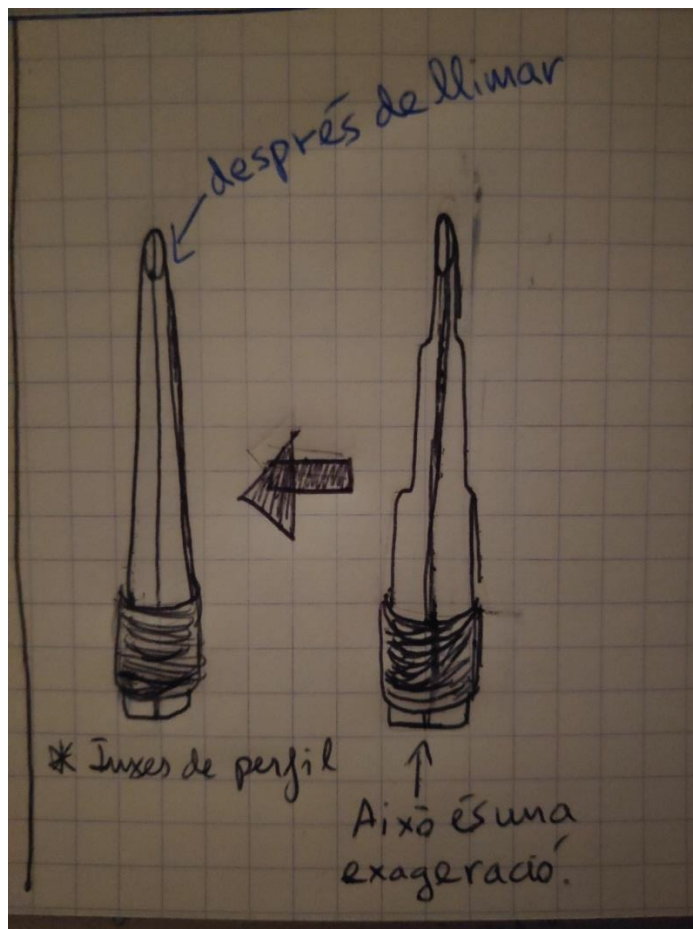
-Dues per a 415 Hz, una per interpretació i una per a tocar còmodament.

-Dues per a 440 Hz, una per interpretació i una per a tocar còmodament.

També és recomanable no treure més del necessari les canyes del seus tudells. Això és perquè cada cop que col·loques la canya al tudell, n'erosiones la fusta, i això pot provocar que progressivament el tudell arribi més al fons de la canya, modificant l'afinació i, finalment tocant les pales, evitant-ne la correcta vibració.

1.2. Fregar la canya

Ara que ja sabem una mica més sobre aquesta part del nostre instrument, anem a la part important. Com sabreu si heu anat a la botiga de música o lutier, es venen les canyes fetes o sense fer. Amb això es refereixen a si la fusta sobrant de les pales ha estat llimada o no. Per a fer canyes es cal paciència, una certa destresa, i com deia el meu professor, "carinyo". Si no et veus amb cor de seguir els següents passos, simplement compra-la feta i no et preocupis.

1.2.1. Tot i comprar-ne una de feta, que suposadament ve preparada per a tocar directament, a vegades les pales són irregulars i sona malament.

En cas que hagi comprat una canya feta i et passi això, has de fer el següent:

-Agafa la canya i observa-la bé des de la part per on bufes. Mira si realment una pala és més gruixuda que l'altra. Si l'és, agafa la canya amb els dits índex i polze de la mateixa mà posicionant-los sobre el nervi. Pressiona i comprova que la canya més gruixuda realment costa més d'aixafar. Si és així, amb paper de vidre a l'aigua (o paper d'aigua), frega la canya. Per a fregar-la posiciona el paper de vidre sobre la taula amb la part rugosa cap amunt. Després posa la canya a sobre i, frega en cercles la punta de la canya procurant que quedi llimada regularment. Sobretot, no toquis el nervi de la canya, i si ho fas, només fes-li un parell de passades. L'has de fregar i anar comprovant que no et passes al treure fusta. Un cop vegis les dues pales del mateix gruix, fes sonar la gralla. Si sona bé, no la freguis més. Si no sona bé, comprova si una pala segueix estant més dura que l'altra, fent pressió als nervis com he dit abans. En el cas que soni malament i una pala sigui més dura que l'altra, amb compte, treu una mica de fusta de la part més propera al fil. A vegades està envernissada, no tinguis por però vés amb molt de compte perquè et pots passar. Cada cop que treguis fusta, comprova la duresa i mira si ja sona bé. Quan soni bé **és necessari** que paris.

1.1.2. Si compres una canya no feta, és a dir, a la qual li has de treure la fusta tu mateix per fer-la al teu gust, hauràs de seguir els següents passos bàsics.

-Una canya nova no feta, tindrà una quantitat de fusta bastant notable, per tant si la freguessis amb paper de vidre, trigaries molt a tenir-la preparada per tocar. És per això que molts grallers utilitzen una navalla plana per treure l'excés de fusta i, un cop tret, l'acaben de polir amb el paper de vidre al seu gust: alguns la volen més dura, altres més tova perquè necessiten tocar més estona sense cansar-se...

Per a utilitzar la navalla, col·loca-la perpendicularment a la pala i fes-la passar uns quants cops per la canya sencera començant des de la part propera al fil i sense aixecar-la. Quan ho hagi fet uns quants cops i hagi tret una certa fusta a la part més propera al tudell (guia't amb la quantitat de fusta que tenen les

canyes que et van bé), comença a treure fusta amb la navalla des del centre. Després d'unes quantes passades i de comprovar que et queda com alguna canya que ja tens i que et va bé, comença a fer el mateix a prop de la punta. Un cop la tinguis amb una mica més de gruix que una canya que et va bé, para.

El resultat que tindràs de moment, és una mica escalat: per la part més propera al fil, la canya té més fusta que la part del mig. La part del mig té més fusta que la punta. Si el resultat t'ha quedat així, agafa el paper de vidre i comença a passar la pala en la qual estàs treballant per sobre. Frega, i tot i que cada part ha de tenir un gruix una mica diferent, fes desaparèixer les escales.

De perfil ha de semblar una rampa que va de més alt a la part propera al fil, a més baix a la punta.

Molt bé, ara ja tens la primera pala. Ara has de repetir el procés amb la segona procurant que et quedi igual a la que ja has fet pel que fa a duresa i grossor.

Un cop tens les dues pales fetes i el més simètriques que puguis, prova la canya. Ara poden passar dues coses:

-Ets increïblement destre i t'ha sortit a la primera.

-No sona bé i no saps per què.

En cas que sigui la segona opció, farem un altre pas. El primordial és mirar si t'has passat. Comprova que et sonen bé els aguts i que quan bufes amb la pressió correcta de llavis no se't tanqui la canya perquè és massa tova. En cas que sigui massa tova t'explicaré com salvar-la després, **has tret fusta de més del nervi.**

Si no et sona bé, però no és massa tova, et poden passar dues coses:

-Està massa dura.

-Està massa oberta.

En els tres casos anteriors, s'ha d'obrir la canya per a solucionar-ho.

1.3. Obrir la canya

Bé, la probabilitat que no l'haguessis d'obrir era realment baixa així que havia tingut en compte que l'hauries d'obrir des del principi.

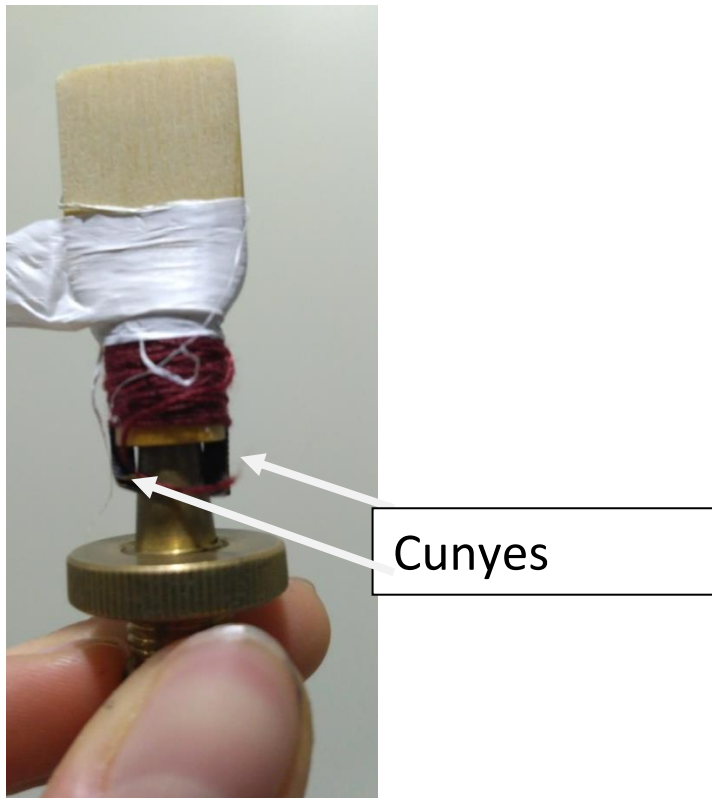
Per obrir la canya, primer li has de treure el fil. Si li treus amb compte, el podràs reutilitzar per a tancar-la. Si te'l carregues, n'hauràs d'anar a comprar a una merceria o similar. Un cop tret, si no se't separen les dues pales al moment, pressiona una mica a la punta de la canya i ho faran.

El primer que has de fer, és agafar paper d'aigua i allisar la superfície interior de les pales. Per la part per on entra el tudell, fes un tubet amb el paper i allisa-ho. Un cop passis els dits per la superfície i no hi trobis rugositats, ja pots passar a arreglar els problemes.

-Si està massa dura, la tancarem un cop allisada. Per a tancar la canya, posa les dues pales encaixades com estaven. Tot seguit, aguanta-les juntes i ben posicionades amb els dits índex i polze de la teva mà dolenta sobre la part que divideix la canya. Sota l'índex col·loca una punta del fil. Amb la punta de la inxa encarant la intersecció dels dits en la mà dolenta, i amb la teva mà dolenta mantenint les pales fermes i ben posicionades, utilitza l'altra mà per començar a enrotllar amb una certa força el fil on estava. Un cop et quedin uns deu centímetres de fil per enrotllar, deixa de fer-ho, s'ha de lligar el fil perquè la canya no es desmunti. Comprova que les pales han quedat ben posicionades. Amb la punta del dit polze de la mà que aguanta la canya, subjecta el fil deixant els deu centímetres penjant. Amb l'altra mà ajunta els dits índex i mig i, des de l'esquerra del fil penjant, fes una volta al fil penjant sobre els teus dos dits. Obre'ls una mica i fes passar el cercle de fil al voltant de la part per on poses el tudell. Un cop quedi rodejant amplemment la part per on poses el tudell, tiba del fil per estrènyer el cercle procurant que no se surti de la canya. Si no et surt a la primera, no passa res, és bastant difícil. Un cop ho hakis aconseguit, hauràs de repetir l'operació un parell de cops més com a mínim per assegurar que el fil no es desfaci. En cas que no t'agradi portar el fil restant penjant, el pots tallar amb tisores.

Com segueix estant dura pots, amb compte i anant fent comprovacions per no passar-te, treure una mica més de fusta. Un cop la puguis tocar bé i soni bé para.

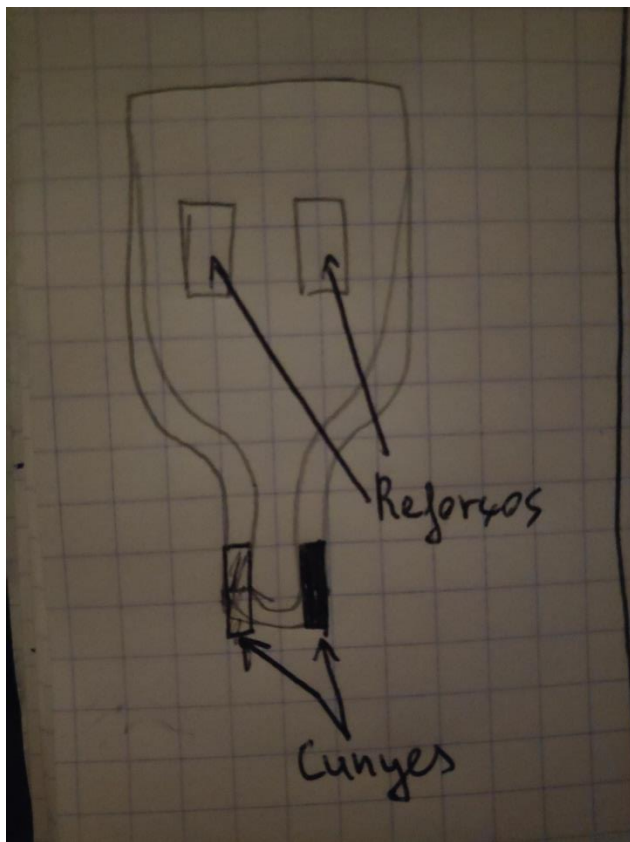
-**Si està massa oberta**, hauràs de posar-hi "**cunyes**". Les "cunyes" es fan amb trossets de paper de vidre. Talla dos trossos de paper de vidre amb el gruix que hi ha entre els trossos de fusta d'on es col·loca el tudell. Col·loca aquests trossos verticalment uns 3 mil·límetres endins de la part mencionada.

Després, posa l'altra pala a sobre i subjectant la inxa com he descrit en el pas "si està massa dura", posa el fil a la canya i tanca-la. Si no són suficientment gruixudes, doblega-les.

-**Si has tret massa fusta al nervi**, hi ha una forma d'arreglar-ho, amb una cosa que anomenaré **reforços de nervi**. Aquesta forma és una mica experimental, però us dono la meva paraula que fa que la canya que no té nervi aguantí un any sense deixar de sonar bé. Per utilitzar aquesta tècnica pots utilitzar una canya vella que ja no funcioni bé, una canya trencada, una canya esquerpada... Una canya esguerrada. Desmunta-la i agafa'n la pala més malmesa. Lima-la per treure-li una mica de fusta i facilitar-te la feina de més endavant. Ara talla-la amb unes tisores i fes-ne quatre rectangles de 4X3 mil·límetres. Si no en tens

suficient amb una pala, agafa fusta de l'altra llimant-la abans. Amb "super-glue", enganxa'ls més o menys al centre de la meitat de cada pala.

Deixa-ho assecar almenys una hora. Un cop sec, lima els rectangles perquè quedin el més proper possible a ser part de la canya a la qual estan enganxats. Un cop l'operació hagi estat realitzada, tanca la canya com hem indicat a "si està massa dura".

1.4. Canyes amb filferro

Si encara no t'has canviat de gralla, i consegüentment de canya, i tens una canya que no és quadrada, gairebé segur que tindrà filferro. En cas que tinguis problemes amb l'obertura d'una canya d'aquest tipus, agafa unes alicates. Un cop tinguis les alicates, et recomano que mullis una mica la canya perquè hi hagi menys probabilitat que la fusta es trenqui.

-En cas que estigui massa oberta, amb compte, col·loca les pinces de ferro als costats amb les pales paral·leles a tu. Pressiona una mica fins a obtenir l'obertura desitjada i prova si et va bé.

-En cas que estigui massa tancada, posiciona les pinces de les alicates al filferro de les parts planes. Pressiona una mica fins a obtenir l'obertura desitjada.

1.5. Canyes quadrades tancades

Quan la teva canya està molt tancada, pots fer dues coses segons el seu estat actual:

-Si té cunyes, ja no seran necessàries. Per tant, desmunta la canya com ja saps fer-ho i treu les cunyes. Torna-la a muntar i la canya hauria de tornar a tenir una obertura normal.

-No té cunyes. Probablement la teva canya ha estat utilitzada durant molt de temps o té les pales massa fines. En aquest cas hi ha una forma, bastant desesperada, tot s'ha de dir, de revivre-la per un temps. Agafa un neteja-pipes o una palleta, mulla una mica la canya, i col·loca'l a l'interior com si l'anessis a netejar. No el treguis. Deixa'l uns dies a dins. Abans de treure'l de l'interior, agafa el tefló i col·loca'l amb més pressió de la normal. Ara treu el neteja-pipes o la palleta. Ja tens una canya amb els dies comptats.

2. Interpretació avançada

Ara que ja has fet de fuster, tindràs una canya ben preparada per a aquest apartat. Com has vist durant tot el treball, la canya és molt important, molt delicada, molt complexa, i única.

Les dues tècniques que et mostraré ara són avançades i ens permeten interpretar gairebé com un cantant, més fort, segons alguns més lleig, però, al cap i a la fi, gairebé com un cantant.

2.1. Volums

En la gralla, es pot jugar amb els volums. Com cada canvi de posició de boca i expulsió d'aire té conseqüències, per a fer volums s'han d'utilitzar aquestes tècniques per contrarestar els efectes dels canvis.

Explicaré tan senzillament com pugui els volums. En primer lloc, són més còmodes els volums baixos en notes baixes. Un volum baix és que percebem menys fort, una nota més baixa significa que és més greu. Els volums baixos en notes greus sonen menys escanyats que en els aguts.

-Per a gralla et poden indicar tres volums: forte, mezzoforte i piano. Realment un mezzoforte no existeix del tot, ja que els volums estables són fort (o normal), piano (molt menys estable, utilitzat en interpretació avançada) i el pas entre els dos però sense quedar-s'hi. Així i tot, per anar a "mezzoforte", abans baixes a piano creant la sensació que has apujat una mica el volum quan en realitat has anat al volum normal de la gralla.

-El que has de tenir en compte és que canviar el volum, no significa canviar l'afinació, per tant has de tenir l'orella realment atenta.

2.1.2. Com fer piano

Quan toques piano has de folrar una mica més del normal els llavis, bufar amb el mateix aire i aixafar una mica la canya. Tot això òbviament deixant passar aire i sense canviar l'afinació. Quan l'afinació es modifiqui, hauràs d'aplicar les tècniques del nivell quatre que no afectin la col·locació per a fer el piano. Per a perfeccionar el piano, cal temps, pràctica i resistència. La resistència es deu al fet que per a fer el piano, tenim la boca en una posició diferent que fa que músculs de la cara que no utilitzem normalment, entrin en joc. Això fa que al cap de poc de tocar piano, ens faci mal la cara.

El so de la gralla en piano és bastant nasal, fet que pot provocar que sembli que no ho estàs fent bé. No passa res, però recorda que la gràcia de la interpretació és fer un so més bonic. També s'utilitza en les segones veus quan volen emfatitzar la primera veu en alguna melodia o quan només hi ha una primera i una segona i es vol posar èmfasi en la primera veu.

2.2. Vibrats

El vibrat (o vibrato) és un efecte musical que prové de l'oscil·lació de l'altura d'un to com a màxim de mig to, que es pot obtenir amb la veu i amb instruments de vent o de corda. En la gralla no s'obté com en els instruments de vent normals, a causa de la seva doble canya i que no està perfeccionat com altres instruments de la família: l'oboè, la tenora i altres estan arreglats amb claus i sonen perfecte tot i ser de doble canya. Aquest nivell de perfeccionament, malauradament, no ha arribat a la gralla ja que és un instrument que només es troba en territori català i que només s'utilitza per a ús festiu. A més la seva recuperació, no va ser perfecta o tan exacta com hauria

pogut ser. Per això n'arreglem aquestes imperfeccions amb tècniques que s'han anat desenvolupant al llarg dels anys.

Els vibrats s'utilitzen en l'àmbit d'interpretació, normalment en notes llargues i sovint acompanyant canvis de volum.

2.2.1. Com fer el vibrat

El vibrat en la gralla, comença amb el diafragma, en comptes de pressionar el diafragma de forma constant, puja'l amunt i avall, amb la freqüència que puguis. Tot això sense aturar el corrent d'aire que vas expulsant i sense pressionar el coll. Com la freqüència no és suficient, la major part del vibrat es fa amb la boca. Passa a la part bucal un cop et surti la part del diafragma, ja que l'hauràs de començar amb el diafragma i acabar-la amb la boca. A la boca, bufant amb la mateixa intensitat i llavis un xic més folrats, has de moure el llavi inferior. Fes una mica com si masteguessis però sense arribar al punt de tancar la canya, ja que es tallaria l'entrada d'aire. Vés practicant fins que trobis la quantitat exacta de moviment que necessites per a fer el vibrat. Ha de ser un moviment gentil igual que el so que produeixi.

No ho oblidis: primer prepara el vibrat amb el diafragma, i després porta'l a la boca. En una cançó, l'hauràs de preparar els temps d'abans d'arribar a la nota llarga.

Com he dit, els vibrats se solen combinar amb els volums i tots ells amb totes les altres tècniques que hauries de tenir interioritzades. Per a practicar les noves incorporacions tècniques, us recomano dues peces que us deixaré amb les del nivell: la marxa mora Xavier el coixo i Les noces del manyà. Per a treballar Les noces del manyà i fer-vos una idea de com sonen en dolçaina els volums i vibrats perfeccionats, mireu a Youtube la versió interpretada per Dioge Bort, Xavi Richart i Marisa Sedano.

2.3. Trencament de frases, floritures amb els dits i improvisació

El trencament de frases o paraules per donar algun efecte s'utilitza sobretot en el cant. Així que si estàs tocant alguna cançó que era originalment per a veu, i l'utilitzaven donant efectes a la cançó, amb la gralla els pots imitar amb trencament de frases i utilitzant les tècniques que he anat ensenyant durant el mètode. També pots ser creatiu i posar les tècniques on et sembli que pot sonar bé en una cançó. En cas que toquis en grup, cosa bastant probable,

hauràs de tenir en compte que tothom ha de fer la part igual perquè soni bé, heu de pactar si voleu fer canvis en una cançó i fer-los tots. També podeu fer tornos o repartir algun solo.

No només pots imitar una veu, també pots imitar alguns efectes d'instruments, als amants del jazz potser els interessa.

Les floritures amb els dits sovint estan indicades en la partitura i/o si fas una cançó d'algun cantant, també pots imitar-ne les floritures de la veu amb floritures amb els dits. Fins i tot pots triar si lligar-les, picar-les... Pots fer el que vulguis. Un cop dominis totes les tècniques, tindràs moltíssima llibertat interpretativa, fins i tot pots buscar tutorials per iniciar-te en la improvisació.

3. Gralla baixa i altres models i instruments

Un cop domines la gralla seca i la gralla dolça, pots investigar sobre altres models de gralles o fins i tot provar de tocar un instrument d'una altra família o fins i tot, cantar. Tot això òbviament, sense deixar de tocar la gralla.

Si encara vols ampliar més el teu coneixement i domini de la gralla, sempre tens el grau superior a l'ESMUC.

Una de les coses interessants de la gralla és que, encara que no siguis un professional, sempre tens llocs on anar-la a tocar dins de la nostra comunitat autònoma. És un instrument que encara que no dominis mai, passes una bona estona tocant-lo amb altres grallers.

3.1. Gralla baixa

Si esteu interessats en la gralla baixa, teniu un article molt interessant a: <https://www.raco.cat/index.php/revistaetnologia/article/viewFile/48921/57120>

Aquest model es va inventar sobretot per substituir la gralla de quatre claus a l'hora de fer el paper de baix en els conjunts de gralles. Per fer-ho més còmode es va crear aquest instrument, una quarta més greu que la dolça. Està format per tres parts. Té claus que li permeten arribar fins al La2 (algunes gralles baixes més senzilles només fins al Si2 o fins i tot fins al Do2). Alguns models també tenen claus per fer totes les alteracions i una o dues per ajudar a atacar els aguts, tot i que les que no en tenen també poden fer aquestes notes, encara que no amb tanta seguretat d'afinació i atac.

Hi ha tres afinacions d'aquest model: 440 Hz (Do), 415 Hz (Si) i Sib. Té una tessitura de dues octaves i una mica més, a partir del La2, però és més habitual utilitzar només el registre mig i greu, que és d'una octava i mitja. Té un so ample, profund i ric en harmònics en el registre greu, i es va fent més estret a mesura que va ascendint.

***Partitures nivell 5:**

1.- Bruno

2.- Tico-tico

3.- Amparito

4.- La patumaire

5.- Les noces del Manyà

6.- Xavier el Coixo

ENTREVISTES

Durant el treball, vaig anar a veure tres luthiers i els vaig entrevistar. Tot i que les entrevistes van ser molt interessants, només posaré les preguntes que els vaig fer i les respostes que em van donar ometent en dos els més de 45 minuts de conversació entre mig i després de les preguntes que realment no hi tenien massa a veure.

Les paraules que van dir a l'entrevista han estat copiades fidelment.

1-De quin model vas partir per a fer la teva primera gralla? D'on el vas treure?

2-Quines millores o canvis has introduït en el model inicial?

3-Quins passos segueixes per a fer l'instrument?

Xavier Orriols

1-Va ser d'una gralla del Josep Casellas i Batet, podríem dir l'estravari de la gralla.(...)Vaig fer un article sobre antics constructors de gralla, i l'única informació era una marca de foc d'un tal Casellas

2- Les gralles antigues estan en modal, no fan les escales que fem nosaltres, nosaltres diríem que no estan ben afinades. això és supèrbia per part nostra, el senyor Bach, el Sib no es el La # és més alt, és més baix, aleshores el piano no ho aprecia. posen la tecla entre mig que es el Sib i el La#. A les gralles antigues i als flabiols i gaites gallegues i no sabem perquè o intuïm feien per exemple, suposant que això sigui un Sol, bueno jo per exemple vaig tenir la sort que aquesta gralla l'he pogut restaurar perquè hi havia aquest tros de cercle i en vaig poder deduir el diàmetre. es podria dir que é una gralla desequilibrada, però clar té coes potser ho fem malament no ho sé, però amb la mentalitat moderna tu dius està desafinada això. suposant que això sigui un Sol, quants anys tens Paula?, doncs jo tenia 17 anys, o potser un menys...(...) (explica tota la història sobre el constructor i canvis que introduí, que quan Pau Casals va tornar s'indignà davant les gralles de claus d'en Casellas. El Penedès, on es conservava l'instrument gràcies a la tradició castellera es dividí.(...)

Quina era la pregunta? Ah sí, molts canvis, no sé, des de fer aquesta gralla de claus en Si, fins a el Si convertir-lo casar-lo amb la tonalitat de Do, potser erròniament potser hauríem d'haver dit si això és modal qui ho vulgui tocar que la toqui modal. no ho sé però, bàsicament o principalment el qui hi fet és comprendre el món antic de les gralles. però això és una cosa que he estat fent trenta anys. sense referències i trobant que un tocava un to i l'altre en l'altre, que ara també ho fan això però ara sabem perquè passa, perquè ho fan. Bàsicament conèixer l'instrument. ara bàsicament les faig per encàrrec alguns me la demanen en si, altres en 440 doncs faig la gralla que em demanen.

3. Agafem d'entrada un tronc i aleshores es tracta de portar-lo a la serra(...) el tauló el trossegem, un cop això es torneja, i primera operació es foradar, tinc una vaina especial per foradar una broca mandrí. Amb això treballes el, eh eh, faig a mà això i llavors un cop està fet interior llavors(...) el mandrí te l'han de fer exactament per a cada instrument. passem els mandrins i un cop això ve la

operació de tornejar el torn.(...), (llima la fusta amb diferents llimes i raspes) a partir d'aquí el següent es foradar per això tinc les mides apuntades. I per últim les claus, tenia abans un col·laborador...va arribar a ser avi...) i llavors forjava i això era molt resistent. Quan ell va marxar d'aquí jo em vaig passar a la fundició.

Pau Orriols

1-Bé, jo la meva primera gralla la vaig fer amb el meu cosí quan era petit (en Xavi). Però, després quan treballava pel meu compte vaig fer unes gralles que estaven en Sib. Com que no n'hi havien, bueno diguéssim, ja saps que les gralles tradicionals no estan ni a 440 ni estan a mig to baixes, no? Llavors quan la gralla la poses en una tonalitat a 440, o la poses en Sol, Do o Sib. En Sib no ho feia ningú però a mi em semblava que el timbre s'assemblava més a la tradicional. Quan es posa en do a 440 no m'agrada, es molt estrident.

2-D'entrada vaig fer una gralla de claus. com que antigament els vells que jo vaig conèixer, tocaven pràcticament en Sib, vaig anar a buscar unes gralles d'aquelles antigues, les vaig estudiar una mica i vaig fer el meu model. No en vaig seguir cap(de model) però vaig estar una mica, inspirat per aquelles però amb els coneixements que tenia vaig fer el model aquell. es una mica inventada i una mica inspirada en les antigues. Eren mes llargues, quatre claus.

La gralla en dues parts, com me la vaig inventar, quan és de dues peces, com t'he dit abans el disseny de dintre es molt important. si és de dos peces pots anar fent proves: en comptes d'un de 14.5 li faig un altre llavors ho provo saps, provo un altre. si és de dues peces es fàcil fer proves. En canvi si cada cop que fas una prova i no funciona llances un taco així de fusta que es caríssim, és la ruïna. només és per això. Acústicament o te importa, i si en té, és un 0,02.

3-Doncs el procés que segueix tothom, tothom fa lo mateix primer es fa el forat de dintre, després amb els mandrins o eines còniques es fa el forat cònic on tu has decidit. Els de vent son cònics, però no cònics rectes, tenen petites deformacions, aquí esta la gracia. Fas lo de dintre i torneges l'exterior, depèn del tipo de fusta també hi ha unes variants. per exemple el boix, amb el qual treballa bastant, es una fusta groga que no es pot treballar ràpidament, l'has de deixar reposar. els oboes barrocs trigo 5 anys a fer-los.. En realitat (sense comptar el repòs) els tinc en 15 dies, però tinc fustes en diferents processos. la gent només s'espera un any.

Fa uns deu o quinze anys que vaig tornar a fer les de Sib. i llavors un cop has fet la fusta, si és de boix es un procés llarg, si es duna fusta estable com el granadillo o l'ébano, ja ho fas directament. Les fustes necessiten una mica d'oli se'ls fa una immersió en oli en calent fred. Després la part mecànica-metàl·lica, que són les claus, i llavors es anar llimant anar soldant. És un procés molt artesanal. una mica tothom fa així, no hi ha una manera realment especial. El que sí que canvia és el que no es veu, la forma de l'aire, ja t'he dit que el cònic és irregular.

Josep Bonamusa

1-Mira la primera gralla la vaig fer sense cap model. Perquè la meva filla me'n va demanar una i m'agrada. Sempre m'ha agradat fer coses d'aquestes tenia el tornet i em va dir que n'hi fes una i li vaig fer. Molt maca. Al cap de quinze dies va tornar i em va dir que en volia una que no fos tan maca però que anés bé. i ho vaig tenir fotut. Llavors sí que en vaig agafar una i la vaig copiar.

2- Llavors van venir uns músics cap a l'any 90, a la Pobla de segur hi havia una fira i em van venir uns músics i em van dir "nosaltres volem una gralla a 440, l'afinació moderna", abans totes les gralles eren 415. a si mu expliqueu pues vale. des d'aleshores hi ha gralles a 440, els que vulguin fer música antiga poden tocar a 415. a partir d'aquella fecha vaig començar a fer gralles a 440 i els que volien 415 es van enfadar molt.

Millores o variacions, això és lo principal 415 a 440 perquè m'ho van demanar, després he fet varies coses com els tudells de goma vaig ser el primer de posar-ne i també el primer en fer les gralles amb acer inoxidable, abans es feien amb metalls que no es rovellin la plata, la alpaca....si haguessin trobat inoxidable haguessin al·lucinat. això sí, és més difícil de treballar.

3. Depèn, n'hi ha que faig servir un tros de tronc, faig els trossos de fusta els converteixo en això, i aquest tros és per fer les campanes. Serres, després faig el forat, el mandrí, amb el torn la faig de fora. i els forats els faig amb aquesta màquina que, abans (jo) ho feia tot a mà, ara, tinc la màquina programada que em fa els forats. es un torn normal i lo altre, el programa és fet nostru.(acciona la màquina) Ara està fent fum. Ja està. abans ho feia a mà, de fet vaig començar amb aquest tornet i amb aquest i a mà, ho feia tot. però mica a mica la cosa s'ha anat... modernitzant. Aquest torn està prop de les deu mil gralles. Ara ho estic traslladant tot, hi ha un xicot jove que ho vol fer i jo em jubilo. Tinc 76 anys i, es maco però...

CONCLUSIONS

La meva conclusió, és que, per a tocar bé la gralla cal temps, esforç, paciència, determinació i molta pràctica. Això, no és dolent. Ser capaç d'emprendre reptes i acabar-los és una virtut envejable.

També he comprés que escriure la tècnica que s'utilitza per tocar un instrument senzill però a la vegada complex com és la gralla, és extremadament difícil. La part que més m'ha costat escriure és, sens dubte, el tractament de la inxa.

La imperfecció d'aquest instrument el converteix en un món de possibilitats interpretatives del qual no en conec gairebé res. He fet un esforç per explicar el més senzillament possible el que en conec i espero que exploris tot el que té per oferir si el gaudeixes tant com jo.

AGRAÏMENTS

-Xavier Orriols

-Pau Orriols

-Josep Bonamusa

-Anna Champer

-Xavier Ribas

-Àlex Rojas

-Ramon Gumara

-Sònia Àrias

-Roger Andorrà

-Adrià Abellan

-Enric Serra

-Músics de la Colla Gegantera d'Iluro.

BIBLIOGRAFIA

1. Manel Rius

La gralla i el seu origen

Data desconeguda

2. ESMUC(1)

Descobrint la gralla

Març del 2015; número 36

3. Arnangir; Viquipèdia

Gralla(instrument); *Instrument de vent fet de fusta*

4. Josep Sanz

Dansa, Dos i quinze-Algemesí; *250 partitures i cançons per a gralla en 29 gèneres*

Web: gralla.josepsanz.net/#altres-2_i_15

5. Grallers d'Alfés

Partitures

Web: grallersalfes.wordpress.com/partitures/

6. Josep Bonamusa, Enric Montsant

Diversos; *La gralla*

Web: www.lagralla.info/cat/partitures.php?id=5

7. Jordicis

Partitures per a gralla; *Scribd*

Web: es.scribd.com/doc/189976211/Partitures-Per-a-Gralla

8. Ivó Jordà

Per a gralla

Web: ivojorda.cat

9. Tradicionariu

Partitures; *Centre Artesà Tradicionariu*

Web: www.tradicionariu.cat/m/ca/partitures

10. Grallers de Sitges

Música i partitures; *Escola de Grallers de Sitges*

Web: www.escoladegrallersdesitges.cat/musica-i-partitures/

11. Paco Bessó

Partitures per a flabiol de gralla amb àudios

Web: pacobessó.net/partitures/materials-per-a-flabiol-de-gralla/amb-audios/

12. Ramon Gumara

Curs de Gralla

Web:

http://www.rivobirlarum.net/documents/curs_de_gralla_rivo_birlarum_juliol_2006.pdf

ANNEXOS

2.

						
1. Ginjoler 1. Jinjolero	2. Granadillo 2. Granadillo	3. Boix 3. Boj	4. Olivera 4. Olivo	5. Ametller 5. Almendro	6. Alzina 6. Encina	7. Bubinga 7. Bubinga
ASPECTE / ASPECTO						
Rosat, granatós aigües suaus	Negre amb tons granats i aigües poc vistoses	Clara, groguenca i aigües suaus	Clara amb aigües molt vistoses, fosques i irregulars	Marró trencat, aigües diluides i picadets	Clar amb linies d'aigua ben definides	Marró vermellós, amb aigües ben definides i rectes
<i>Rosado, rojizo aguas suaves.</i>	<i>Negro con tonos de granate o azul oscuro, pocas aguas.</i>	<i>Claro, amarillento y aguas suaves.</i>	<i>Claro con aguas muy vistosas, oscuras e irregulares.</i>	<i>Marrón, aguas diluidas y motada</i>	<i>Claro, con líneas de agua bien definidas</i>	<i>Marrón rojizo, con aguas bien definidas y rectas</i>
QUALITAT / CALIDAD						
Estable, molt tupida, lleugerament pastosa amb molt bons acabats	Molt tupida, pastosa, forta i molt bons acabats	Molt de nervi, pastosa i molt bons acabats.	Molt densa, pastosa, molt bons acabats.	Seca, tupida, amb nervi i bons acabats	Fort, amb línies rectes de fibra i amb porus.	Fora amb vetes rectes i amb porus.
<i>Estable, muy densa, ligeramente pastosa, muy buenos acabados</i>	<i>Muy densa, pastosa, fuerte y muy buenos acabados.</i>	<i>Mucho temple, pastosa y muy buenos acabados</i>	<i>Muy densa, pastosa, muy buenos acabados</i>	<i>Seca, densa, buenos acabados</i>	<i>Fuerte, fibras rectas y con poros.</i>	<i>Fuerte con fibras rectas y con poros</i>
SÓ / SONIDO						
Brillant, molt equilibrat i net, ric en harmònics.	Brillant, equilibrat, molt net i ric en harmònics	Molt brillant i molt net ric en harmònics aguts	Brillant, equilibrat, molt net i amb cos	Poc brillant, equilibrat, avellutat i net	Sec, equilibrat i net.	Sec, equilibrat i net.
<i>Brillante, equilibrado, limpio y rico en armónicos.</i>	<i>Brillante, equilibrado, limpio y rico en armónicos.</i>	<i>Muy brillante, limpio, con cuerpo y rico en armónicos.</i>	<i>Brillante, equilibrado, limpio y con cuerpo</i>	<i>Poco brillante, equilibrado, terciopelado y limpio</i>	<i>Seco, equilibrado y limpio.</i>	<i>Seco, equilibrado y limpio.</i>

3.

Sans luthier, Sant Jaume de Llierca
Especialitzat en gralla

Jordi Aixalà, Rudoms

Pau i Xavier Orriols, Vilanova i la Geltrú

Especialitzat en gralla

Xixo Luthier, Sant Pere de Riudebitlles

Josep Bonamusa, Argentona/Mataró
Especialitzat en gralla

RECOMANACIONS POSTURALS PER A UN BON RENDIMENT

Gralla i Tarota

Mantén la verticalitat del cos: posa el cap i el cos de manera que una línia imaginària passi per l'orella, l'espatlla, el maluc i el turmell.

El cap mira endavant. Per mirar avall, fes-ho amb la mirada, no amb el cap.

Dits arquejats, relaxats i sense fer força contra l'instrument.

Si l'eix de l'avantbraç no coincideix amb el del dit del mig hi haurà major tensió i fregament tendinós. Evita aquesta posició inclinada del canell.

Aixeca lleugerament el pit per no accentuar la gèpa. Això evitarà que es carregui l'esquena. Aquesta postura dóna més llibertat al diafragma.

Espatlles equilibrades a la mateixa altura sense tensió. Evita tancar-les endavant.

No aixequis ni obris excessivament els colzes.

Procura no augmentar la corba lumbar. Relaxa les cames i balanceja la pelvis (apropant el pubis cap al melic).

Una manera d'aconseguir una postura còmoda dels braços i les mans és agafar l'instrument a l'altura de la cintura i, mantenint els braços relaxats i sense perdre aquesta configuració, portar-lo fins a la boca.

Flexiona lleugerament els genolls. Si els tens bloquejats, et serà difícil controlar la posició de l'esquena i tindràs més tensió.

Col·loca els peus lleugerament separats i distribuïx el pes del cos de forma equilibrada (la meitat del pes a cada peu, a talons i puntes per igual).

El genoll ha de quedar més baix que el maluc per permetre una correcta posició de l'esquena.

El turmell ha d'estar sota el genoll.

Les puntes dels peus poden estar una mica separades.

Consells bàsics

- 1 No augmentis bruscament les hores d'assaig o estudi (màxim 20 minuts més cada dia).
- 2 Deixa els passatges i les peces més difícils per al mig de la jornada, quan la musculatura ja està preparada i encara no està esgotada.
- 3 Comença a una velocitat lenta i augmenta progressivament la dificultat.
- 4 No t'obsessionis a repetir un passatge o gest que no acaba de sortir bé.
- 5 Fes pauses de 5-10 minuts cada mitja hora. Pots aprofitar-les per estirar la musculatura sobrecarregada, moure suauement les zones més tenses o, simplement, per caminar una mica.
- 6 Estigues atent al teu cos: la tensió muscular que utilitzes, com respires, el recolzament equilibrat dels peus...
- 7 Treballa en unes condicions òptimes: llum, sorolls, temperatura, alçada del faristol i la banqueta...
- 8 Respecta les hores de son i els àpats.
- 9 Fes alguna activitat física complementària, però evita els esports de contacte. Això et permetrà compensar desequilibris i eliminar tensions.
- 10 No toquis mai amb dolor. En aquest cas has de parar de tocar i fer estiraments suaus. Si reapareix en properes sessions cal que demanis ajut al més aviat possible.
- 11 Fes estiraments de la musculatura abans i després de tocar.